

Det kongelige kunnskapsdepartement

Innspill fra UiT Norges arktiske universitet til arbeidet med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning

UiT Norges Arktiske Universitet vil i den neste tiårsperioden styrke sin arktiske profil, bevare bredden og heve kvaliteten på grunnforskningen. UiT sikter mot å være en sterk forsknings- og utdanningsaktør innen klima, energi, helse, utdanning og kultur, og har et spesielt ansvar for urfolksperspektiv og samfunnsvitenskapelige aspekter knyttet til strukturelle og klimamessige endringer i nord.

UiT har fått løfte om MHIL, og trenger et nytt lærerutdanningsbygg og et nytt museumsbygg.

Økt finansiering vil gjøre UiT i stand til å svare på samfunnets økte behov for kompetanse, i nord og nasjonalt, ved å utdanne flere studenter, å styrke utdannings- og forskningsinfrastrukturen og å styrke produksjonen av fremragende forskning med et klart nordområde-perspektiv.

Redusert finansiering vil ramme både forsknings- og utdanningsaktiviteten ved UiT, og være svært uheldig både regionalt og nasjonalt.

Vi viser til brev fra Kunnskapsdepartementet av 1. juli 2013, og takker for invitasjonen til å gi innspill til arbeidet med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

I Forskningsmeldingen (Meld. St. 18 (2012-2013)) beskrives langtidsplanen som det viktigste dokumentet for prioriteringer innenfor forskning og høyere utdanning de kommende årene. Ved UiT Norges arktiske universitet (UiT) har vi forventninger til at arbeidet med langtidsplanen vil bidra til en langsiktig, forutsigbar og koordinert nasjonal satsing. Vi er opptatt av at langtidsplanen i bredest mulig grad må synliggjøre og forholde seg til egenarten og forskjellene mellom institusjonene innenfor forskningssystemet, samt samspillet og arbeidsdeling mellom disse. Her vil vi spesielt framheve perspektiver som både følger opp ambisjonen om sterke og tydelig profilerte institusjoner, samtidig som institusjonene på ulike måter og i ulik grad ivaretar brede samfunnsoppdrag, faglig og geografisk.

Innspillet fra UiT har vært utarbeidet gjennom en prosess hvor fakultetene/enhetene har avgitt uttalelser, og universitetsstyret har behandlet saken i to møter. Spørsmålene i invitasjonen vil besvares i den rekkefølge som følger av brevet fra statsråden.

UiT Norges arktiske universitet er fra 1. august 2013, etter fusjonen mellom Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark, en større og bredere institusjon både faglig og geografisk. Det følger med et stort samfunnsansvar for den nordlige landsdel etter de to fusjonsprosessene, og UiT er i dag en unik institusjon i norsk sammenheng. Vi tilbyr disiplin- og profesjonsutdanninger med en bredde som langt på vei dekker landsdelens behov for kompetanse i samfunns- og arbeidsliv. UiT er også et moderne universitet med flere campuser, og har et godt utviklet distribuert og fleksibelt studietilbud som er utviklet i samarbeid med nordnorsk samfunns- og næringsliv. Videre utvikling av vårt studietilbud vil i framtiden ha en avgjørende betydning, ikke bare for å utdanne kandidater til næringslivet og offentlig sektor i nord, men også for å skape arbeidsplasser for de samme kandidatene. Vår forskning er tett knyttet til utdanningstilbudet. Grunnforskning er og må være sentralt i vår virksomhet. Vi har i dag fremragende forskningsmiljøer og forskere som inngår i nettverk i nasjonal og internasjonal toppklasse, og som er pådrivere for innovasjon og nyskaping.

Satsingen på å utvikle UiT til et nasjonalt og internasjonalt kraftsenter for kompetanse, vekst og nyskaping i nordområdene vil fortsatt stå sentralt i UiTs strategier for de kommende årene. I Forskningsmeldingen understrekes den regionale rollen UiT skal ha for videreutviklingen av nordnorsk samfunns- og arbeidsliv, samt den nasjonale og internasjonale rollen vi har gjennom institusjonens tydelige tyngdepunkt på nordområdeforskning. I regjeringserklæringen som er presentert av regjeringen Solberg, legges det opp til en fortsatt offensiv nordområdepolitikk og nordområdene videreføres som et prioritert satsingsområde. Innenfor forsknings- og utdanningspolitikken fremmes det en styrking av universitetenes rolle, og vi ser at UiT kan bli et helt sentralt verktøy for den nye regjeringen i deres ambisjon om å "utvikle Nord-Norge til å bli en av Norges mest skapende og bærekraftige regioner".

UiT har som visjon at vi skal være den viktigste aktøren for en bærekraftig vekst i nordområdene gjennom å heve kompetansenivået i nord ved å tilby utdanningsprogrammer av høy kvalitet tilpasset globale standarder og behovene til nye og gamle næringer. Videre vil UiT gjennom forskningsvirksomhet på høyt internasjonalt nivå bidra til bærekraftig vekst i regionen og gi viktige bidrag til globale spørsmål knyttet til energi, miljø, klima og klimatilpasning. UiT skal være den foretrukne internasjonale partner for forskning i og for nordområdene, og skal ha en viktig rolle i å produsere uavhengig og korrigerende forskning i nord.

PRIORITERTE SATSINGSOMRÅDER FOR UIT NORGES ARKTISKE UNIVERSITET

I UiTs innspill til Forskningsmeldingen, avgitt 28. mars 2012, legges det vekt på at det for samtlige fem overordnede nasjonale mål for forskningspolitikken, fortsatt er behov for å fokusere på spesielle utfordringer i nord. I dette har UiT en viktig rolle. Alle våre enheter har sin forskningsvirksomhet helt eller delvis innenfor rammen av det som kan kalles arktisk forskning eller nordområdelevant forskning. Dette vil utvikles videre gjennom den nylig igangsatte strategiprosessen. Vi ser i framtiden for oss tverrfaglig innsats og samarbeid innenfor langt flere områder og i større grad enn i dag. Mange av de viktigste kompetansebehovene og vitenskapelige funnene vil komme i skjæringspunktet mellom ulike fag, og UiT vil arbeide for en bedre kobling mellom blant annet humaniora- og samfunnsvitenskapene, rettsvitenskap og realfagsmiljøene.

Når det gjelder samisk- og urfolksrelatert forskning, utdanning og formidling, har UiT et nasjonalt ansvar. Urfolksperspektivet og -forskning er en integrert del av virksomheten ved alle våre enheter, og skal utvikles og ivaretas videre i den neste tiårsperioden. Forskningsinnsatsen i nord

skal være vårt hovedbidrag til internasjonal kunnskapsbygging. Dette skal vi dele og sette i perspektiv med kunnskapsbygging andre steder, samtidig som vi i vårt arbeid må lære av relevant kunnskapsbygging ved institusjoner i utlandet.

Russland har hatt og vil ha en særlig posisjon i UiTs internasjonale samarbeid. UiT har og vil også samarbeide tett med universitetene i Oulo og Umeå. Som for Northern Arctic Federal University (NArFU) i Arkhangelsk, har UiT prioriterte samarbeidsavtaler med disse. Samarbeid med institusjoner i utviklingsland og i lavinntektsland er videre et naturlig tillegg til de tradisjonelle samarbeidskanalene, og vi vil videreføre UiTs tradisjoner for å samarbeide innen både forsknings- og utdanningsvirksomheten med land i sør. De pedagogiske fagene og de utøvende kunstfagene skal både utvikles i seg selv og bidra i tverrfaglige prosjekter. Satsingsområder innenfor forskningen skal ha en tett kobling til utdanningsvirksomheten på alle nivå, fra grunnutdanning til doktorgrad, og også innenfor etter- og videreutdanning.

UiT Norges arktiske universitet har ambisjoner om å fylle det nasjonale ansvaret institusjonen har fått gjennom videreutvikling av bredden i vår virksomhet innenfor både forskning og høyere utdanning. Vi vil prioritere å være spesielt gode om ti år på følgende tre temaområder:

Utvikling, forvaltning og bevaring av ressursgrunnlaget i Arktis og nordområdene

UiT har i dag robuste og særlig konkurransedyktige miljøer innenfor klima, hav, marin bioprospektering, miljø, geologi, energi (fornybar og ikke-fornybar), havrett, marin matproduksjon og reiseliv som UiT ønsker å bygge videre på under temaet *Utvikling, forvaltning og bevaring av ressursgrunnlaget i Arktis og nordområdene*. Vår ambisjon med videre satsing på disse områdene er at vi i løpet av neste tiårsperiode vil bidra til flere av de overordnede målene for den nasjonale forskningspolitikken, herunder særlig målene *globale utfordringer, et kunnskapsbasert næringsliv i hele landet og næringsrelevant forskning på strategiske områder*. Oppbygging av et Nasjonalt senter for marin bioprospektering (MarProsp) og Klimaøkologisk observatoriesystem for arktisk tundra (KOAT) er to viktige innsatsfaktorer for temaområdet.

Innenfor marin bioprospektering er det investert store ressurser og bygget opp miljø og infrastruktur av nasjonal betydning for framtidige mål for bærekraftig utvikling og marin sektor. Med Senter for forskningsdrevet innovasjon MabCent-SFI, biobanken Marbank, analyseplattformen Marbio, er UiT klare for å videreutvikle denne kompetansen og infrastrukturen videre gjennom etablering av et Nasjonalt senter for marin bioprospektering (MarProsp). Senteret vil øke den nasjonale tilgjengeligheten av infrastruktur og kompetanse, kunne bringe forskningen videre mot anvendelse og skape ringvirkninger for både regionalt, nasjonalt og internasjonalt næringsliv. Satsingen vil også gjenspeiles i vårt studietilbud, og det er satt mål om en egen forskerskole innenfor feltet. Utvikling og forskning innenfor marin bioprospektering er forankret i flere nasjonale strategidokumenter, og står sentralt både i forskningsrådets program Biotek 2021 og EUs Horizon 2020.

UiT vil videreføre de lange tradisjonene institusjonen har for å utvikle kunnskapsgrunnlaget innen oppdrett, fiskehelse og havforvaltning.

Nordområdesenteret for klima og miljøforskning (Framsenteret) i Tromsø er et tyngdepunkt for kunnskap og kompetanse på arktisk klima- og miljø, og ble etablert med et nasjonalt mål om å styrke Norges rolle og gjennomslag innenfor det internasjonale samarbeidet i nord. UiT er en sentral institusjon i denne satsingen, og innenfor klimaforskning er implementering av Klimaøkologisk observatoriesystem for arktisk tundra (KOAT) nå en viktig, langsiktig og

detaljert plan for videre forskning og utvikling. KOAT er utviklet for å møte behov og utfordringer som følger av de dramatiske klimaendringene i nordområdene, og representerer et nytt paradigme for klimaeffektforskning som integrerer deduktiv toppforskning, overvåkning, forvaltning og utdanning. Sentrale premisser er langsiktighet, kontinuitet og fleksibilitet. KOAT vil utnytte Norges spesielle forutsetninger for klimaeffektforskning i nordområdene og samtidig ha en sterk internasjonal forankring. Tematisk tar satsingen utgangspunkt i klimaeffektforskning på landlige arktisk økosystemer – et fagfelt hvor UiT har ett av sine beste fagmiljøer.

Den nasjonale storsatsingen på forskningsprogrammet *Arven etter Nansen* vil videre ha stor betydning for en rekke fagmiljø ved UiT, der våre kunnskapsmiljøer i samarbeid med andre dominerende aktører i norsk forskning (Havforskningsinstituttet, Meteorologisk institutt, Norsk Polarinstitutt, NTNU, UiB, UiO og UNIS), kan bidra til å styrke nasjonale konkurransefortrinn på marin sektor gitt vår geografiske nærhet til og kompetanse på området. Det felles målet er å sikre at forskningsfronten beveger seg i forhold til, og i forkant av, de faktiske og praktiske endringer som finner sted i det sentrale og nordlige Barentshavet. Forskningsprogrammet vil ha som ambisjon å være Europas fremste marine arktiske forskningsprogram. Forventede gevinster omfatter bedre kunnskap om og modellsystem for vær og havklima nord i Barentshavet, forbedrede metoder for overvåking av økosystemene og ressursene der, og bedre innsikt i effektene av menneskelig påvirkning av økosystemene. Et viktig aspekt ved programmet er at det også vil omfatte utdanning av en ny generasjon marine polarforskere. Her vil UiT ha som mål å spille en viktig rolle.

UiT vil fokusere på utdanning av kandidater med en solid, generisk teknologikompetanse for å møte regionens fremtidige behov for kompetent arbeidskraft i et bredt teknologifelt. Dette vil både bygge opp under UiT sin ambisjon om å styrke sin eksisterende aktivitet knyttet til fornybare energikilder innen solenergi, vannkraft, vindkraft, bioenergi, bølgekraft, geotermisk energi, tidevannsenergi og saltkraft, og ambisjonene om å øke forskningsinnsatsen innen ikke-fornybare ressurser, herunder olje, gass og metan. UiT leder et senter for fremragende forskning innenfor energi, Centre for Arctic Gas Hydrate, Environment and Climate (CAGE). CAGE er primært et grunnforskningssenter som de neste ti årene skal avdekke hvilken rolle metan i undersjøiske reservoarer, i havbunnen og i havet i arktiske strøk spiller for fremtidens havmiljø og det globale klimasystemet. Metan er også potensielt en alternativ, ikke-fornybar energikilde. Forskningen foregår i et solid internasjonalt samarbeid med forskere i Canada, USA og Russland. CAGE vil ha tett kontakt med næringslivet, der blant annet oljeselskaper er svært interesserte i å finne ut hvordan man kan utnytte metan som en energikilde.

Stor regional og nasjonal betydning har også det nye forsknings- og kompetansesenteret for petroleumsvirksomhet i Arktis (ArcEX), som UiT fikk tildelt våren 2013. Senteret skal bygge opp et forskningsmiljø av høy kvalitet som er relevant for oljenæringen i nord. Målsettingen er å utvikle nye letemetoder for olje- og gassressurser og kunnskap om geologiske prosesser i Arktis, med et komplementært fokus på miljøutfordringene i nordområdene. UiT deltar og leder også det tverrfaglige konsortiet Roald Amundsen Petroleum Research som er en samarbeidsarena som utvikler og koordinerer forskning knyttet til olje og gass i Arktis på bred basis innen geologi, miljø, teknologi og samfunn.

Kristian Gerhard Jebsen-senter for havrett ved UiT ble opprettet i 2013, og tar mål av seg å bli et internasjonalt ledende senter innen havrettsforskning. Senteret vil blant annet se nærmere på regelverk for infrastruktur (rørledninger), bioprospektering, urfolksinteresser, fiskeriforvaltning, rettslig rammeverk for kommersiell utnyttelse av marine levende ressurser og marin miljørett (eksempelvis landbasert forurensing og integrert havforvaltning).

De aller viktigste globale utviklingstrekkene av betydning for marin sektor er det økte behovet for mat som følge av økt befolkningsvekst generelt, og økt kjøpekraft innen middelklassen spesielt.

Etterspørselen etter sjømat og andre produkter fra det marine miljøet vil øke, og Norge er et av de landene som med sine naturlige fortrinn, og opparbeidet industri og kunnskap, vil kunne møte dette behovet. Et annet sentralt utviklingstrekk, der marine produkter kan gjøre en forskjell, er i forhold til å møte verdens helseutfordringer knyttet til usunt kosthold, overvekt, behovet for marine oljer og andre marine produkter. I flere nasjonale meldinger og rapporter forventes det stor vekst i verdiskapingen i marin sektor. Mye av dette vil foregå i nord og UiT har og tar her et særlig ansvar for flerfaglig universitetsutdanning.

UiTs humanistiske og samfunnsvitenskapelige miljøer er bredt sammensatt og har høy kompetanse innenfor nordområderelatert og arktisk forskning. Forskning på samisk- og urfolksrelaterte spørsmål utgjør en viktig del av denne forskningsvirksomheten. Ettersom den økte teknologisatsingen i nordområdene og Arktis blant annet vil ha konsekvenser for lokal infrastruktur og berøre spørsmål om urfolksrettigheter, vil humanistisk og samfunnsvitenskapelig orientert forskning i stigende grad bli etterspurt for å kunne analysere og håndtere de kulturelle, politiske og samfunnsmessige utfordringene som regionen står overfor. UiT har særlige fortrinn med sin kompetanse og geografiske beliggenhet, noe som gjør oss til en sentral aktør innen humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning på regionale og globale utfordringer.

Teknologi-intensiv FoU i Arktis og nordområdene

Innenfor romforskning, fjernmåling og tungregning har UiT en betydningsfull nasjonal kompetanse og teknologisk infrastruktur for forskning. Teknologibaserte tjenester og løsninger er også stadig mer aktuelle og etterspurte innenfor offentlig sektor, herunder forskning og utdanning. Videre satsing på teknologi innenfor forskning og høyere utdanning, for hele spekteret fra grunnforskning til infrastruktur og tjenester, vil være sentralt ved UiT det neste tiåret og er områder vi har ambisjoner om fortsatt å være gode på. Sett i forhold til de nasjonale forskningsmålene, vil omfanget og bredden i vår satsing være bidrag til å nå alle disse. Et nytt EISCAT-radarsystem i Nord-Skandinavia, gjennom realisering av EISCAT 3-D, trekkes fram som en særlig viktig innsatsfaktor for dette temaområdet.

I Tromsø-regionen finnes en samling av landets mest kompetente miljøer innen satellittbasert fjernmåling. Gjennom langsiktig kompetanseoppbygging og samarbeid har fagmiljøene i Nord-Norge tatt en ledende nasjonal posisjon når det gjelder grunnforskning, anvendt forskning, teknologiutvikling, tjenesteutvikling og -leveranser, samt etablering og drift av relevante infrastrukturer innen dette området. UiT har sammen med fire andre sentrale institusjoner etablert Senter for fjernmåling som en samarbeidsarena. Senteret har høy kompetanse og naturgitte fortrinn for videre satsing innen fjernmåling. Fjernmålingsaktiviteten må sees i sammenheng med UiT sitt unike internasjonale bidrag til romforskning gjennom blant annet å drifte radaranleggene tilknyttet EISCAT (European Incoherent SCATter). For å sikre at Norge og Europa fortsatt skal kunne være i forskningsfronten innen romforskning og fjernmåling, bør en satsing på EISCAT 3-D, et nytt EISCAT-radarsystem i Nord-Skandinavia, være en nasjonal målsetting. Systemet vil bli en state of the art internasjonal infrastruktur som vil være svært viktig for romforskning og for forståelse av klimasystemet. EISCAT 3-D vil også kunne bidra til teknologiutvikling og potensiell ny næringsutvikling. Studentrekruttering og forskerutdanning er ivaretatt gjennom forskningsbaserte utdanningstilbud på bachelor, master og ph.d.-nivå, inkludert forskerskolen BARESS.

Siden 2001 har tungregnegruppen (HPC) ved UiTs IT-avdeling vært ett av fire nasjonale sentre for tungregning i Norge (NOTUR) som ledes av Uninett Sigma. Senteret har en nasjonal

forpliktelse til støtte av vitenskapelige koder for kjemi og biokjemi, i tillegg til forskning rettet mot polare strøk. Det tilbys også infrastruktur for styring av forskningsprosjekter, samhandlingsløsninger, utviklingsstøtte og annen IT-infrastruktur for forskningsprosjekter. Gjennom videre satsing på tungregnemiljøet og et nytt datasenter for tungregning som overtar for supercomputeren STALLO, har UiT som mål å være verdensledende på grønn IT og nasjonalt ledende som kompetansetilbyder for beregningsorientert vitenskap. I samarbeid med regionale kraftleverandører har satsingen på grønn IT også ambisjoner om utvikling av kommersielle løsninger.

Innovasjon i helse- og omsorgstjenester er videre en aktuell og viktig satsing for UiT de kommende årene. Forskning innen velferds- og informasjonsteknologi med tilhørende tjeneste- og produktinnovasjon er et satsingsfelt som blir stadig mer sentralt. Særlig innenfor kommunenes helse- og omsorgstjenester og i grensesnittet mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten er det et kompetansebehov for denne utviklingen og satsingen, som også er en oppfølging av Samhandlingsreformen. For UiT er det viktig med en tverrfaglig tilnærming i satsingen på dette området, og ikke minst vil tverrfaglighet være viktig i en bredere satsing mot å bidra til innovasjon i offentlig sektor mer generelt.

UiT har gjennom flere år hatt mål om å være nasjonalt ledende innenfor fleksible studier, og fusjonen med Høgskolen i Finnmark vil bidra til å styrke institusjonens evne til å nå dette målet. Med utgangspunkt i vår geografiske posisjon og kompetanseutfordringer i regionen, den raske utviklingen av teknologiske løsninger og de store endringene internasjonalt innen etterspurte undervisningsformer, er utvikling av fleksible studietilbud et virkemiddel for å heve kvaliteten på utdanningene og for å øke tilgjengeligheten av studietilbudene både i landsdelen og utover landegrensene. Vårt Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi (RESULT), er en motor i utviklingen av fleksible studietilbud og vil sammen med porteføljen av digitale ressurser som forvaltes ved vårt universitetsbibliotek, være sentral i utviklingen av teknologi og fleksibilisering av studietilbud og pedagogiske plattformer i årene som kommer.

Videre har UiT de senere år også hatt en ledende rolle innenfor open access og elektronisk publisering, et område som er sterkt vektlagt i den siste Forskningsmeldingen og som stadig får større betydning innenfor forskningen internasjonalt. Globale utfordringer krever global kjennskap til de samme forskningsresultatene. En effektiv kunnskapsinfrastruktur som inkluderer og integrerer open access-ressurser vil gi både egen institusjon, andre forskningsaktører, samfunns- og næringsliv felles tilgang til relevant kunnskap. Denne kunnskapsinfrastrukturen har også stor betydning for fleksible studier og for å kunne serve høgkompetanse-miljøer utenfor UiT.

UiT har siden 2004 hatt et Senter for samisk språkteknologi (Giellatekno) som produserer ulike digitale verktøy, f.eks. tekstprosesseringsprogram, språklæringsprogram og digitale ordbøker, ikke bare for samisk, men for en rekke andre nordiske og sirkumpolare språk. Verktøy av denne typen er en forutsetning for at språk skal kunne overleve som bruksspråk i et moderne samfunn.

Helse og velferd i nordområdene

Helseforskning ved UiT har høy kvalitet og vi tilbyr i dag alle store helse – og omsorgsfaglige utdanninger. Forskning og kompetanse rettet mot helse og velferd og de særlige utfordringene vi har i nord, er et tredje prioritert temaområde for det neste tiåret. Gjennom denne satsingen vil vi særlig bidra til å nå nasjonale forskningsmål om god helse, mindre sosiale forskjeller og helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet, og forskningsbasert velferds og profesjonsutøvelse i velferdstjenestene. UiT ønsker gjennom satsingen også å bidra til innovasjon i offentlig sektor.

UiT har gjennom flere eksterne evalueringer blitt bedømt til å ha særlig høy kvalitet på helseforskning knyttet til befolkningsundersøkelser, helseregistre og biobanker. Denne forskningen er nært koblet opp mot både translasjonsforskning mot klinikk og basal medisinsk biologi. Forskningsinnsatsen knyttet til en av de største befolkningsundersøkelsene i Norge, Tromsøundersøkelsen (etablert i 1973), står her sentralt. Satsingen vil i de kommende år bli videreført, og ambisjonen vil være å utvikle feltet ytterligere med fokus på helse, forebyggende helsearbeid, livsvilkår og levestandard i nordområdene.

UiTs helseforskning er ofte allmenn, men kan også være rettet mot særlige helseutfordringer i nord. I de ti årene som kommer ønsker UiT å rette sterkere fokus mot temaet det arktiske mennesket i verden, et begrep som både peker mot det særegne for vår region og samtidig ivaretar at vi er del av et internasjonalt samfunn. UiT er det universitetet i Norge med bredest helse- og omsorgsfaglig forsknings- og utdanningstilbud. Dette ønsker UiT å utnytte bedre ved å ta ut synergieffekter i skjæringsflaten mellom medisinske og psykologiske basalfag, klinisk medisin, psykologi og helse- og omsorgsfag. UiT har her et særskilt nasjonalt ansvar for også å ivareta samisk helseforskning.

Aldring og helse er et viktig tema, der UiT har spesielle forutsetninger for å kunne bygge opp en merkevare med utgangspunkt i etablerte helseregistre og biobanker. Kommunesektoren og helseforetakene vil være viktige samarbeidspartnere, for UiTs fagmiljøer som forsker på etiologi og behandling av demens, kognitiv funksjonsendringer og normale aldringsprosesser. Praksisnær helsetjenesteforskning med fokus på pasientflyt, brukertilfredshet og helseøkonomi vil også være sentrale tema. Her er det muligheter til å ta ut synergieffekter, blant annet ved å knytte fagmiljøer innen kvalitativ forskning sammen med tradisjonelle helseforskningsmiljøer. Dette er tema som regjeringen ønsker å satse på gjennom utlysninger i Forskningsrådet, og som UiT kan møte på en god måte.

UiT har videre et sentralt ansvar for å ivareta profesjonsutdanningene i helse- og omsorgsfag, og for å imøtekomme landsdelens behov for arbeidskraft innenfor denne sektoren. Vi tilbyr i dag alle store helse- og omsorgsfaglige profesjonsutdanninger, og med vårt brede samfunnsoppdrag har vi en klar ambisjon om å være spesielt gode på utdanningskvalitet og utdanningsforskning med særlig fokus på tverrprofesjonell utdanning. Gjennom vår omfattende studieportefølje, som er en følge av de to fusjonene institusjonene har vært igjennom, har UiT ambisjoner om å være en sterk kompetanseaktør i offentlig sektor, og på denne måten bidra til å nå nasjonale mål.

Også innenfor jusstudiet vil vi de kommende årene ha som mål å bidra til et kompetanseløft i sektoren. Særlig når det gjelder barnerett, helserett og forvaltningsrett, trenger offentlig sektor påfyll av relevant og forskningsbasert undervisning. Fleksibel undervisningsteknologi spiller her en nøkkelrolle. Barnerettsmiljøet ved UiT høster stor nasjonal anerkjennelse og vil utvikles og styrkes videre i årene som kommer.

Innenfor de samfunnsvitenskapelige fagene har forskning på helse og velferd vært sentralt helt siden etableringen av Universitetet i Tromsø. I de senere år har forskere fra humanistiske og samfunnsvitenskapelige miljøer samarbeidet tettere med det samfunnsmedisinske miljøet ved UiT og med Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin. I skjæringsfeltet mellom humanvitenskap og samfunnsmedisin vil det ligge til rette for større satsinger ved UiT de kommende årene.

SAMARBEID

Samarbeid er et viktig virkemiddel for å øke både forskningens og utdanningenes kvalitet og relevans, slik det framgår underbeskrivelsen av våre prioriterte temaområder. For å følge opp UiTs prioriterte satsingsområder og som del av vårt samfunnsoppdrag, er bred kontakt gjennom

ulike former for samarbeid med en rekke aktører og institusjoner regionalt, nasjonalt og internasjonalt viktig. UiT er forberedt på at konkurranse om forskningsmidler og mennesker (studenter, forskere, samarbeidspartnere, etc.) vil bli mer internasjonal og at konkurransen vil bli skjerpet i det neste tiåret. Utviklingen internasjonalt går i retning av større forskningsprosjekter der det er behov for ulike typer kompetanse og der innovasjon vektet sterkere. De neste ti årene vil UiT derfor videreutvikle og styrke mange typer samarbeidsrelasjoner. Samarbeidet vil involvere aktører og institusjoner innenfor forskning og høyere utdanning, instituttsektor, offentlige myndigheter og forvaltning, næringsliv og øvrig samfunns- og kulturliv.

UiT leder i dag to sentre for fremragende forskning (SFF) og ett senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI; UiT er i tillegg en sentral partner i to andre SFier). Vi er også med på Norges første SFU (i samarbeid med UiO), og en ny SFU er i blant finalistene i pågående søknadsrunde. Fremragende utdanning er et fokus for UiT. Sentrene er et resultat av og viktige plattformer for nasjonalt og internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid med fremragende miljøer og næringsliv. UiT ønsker i den neste tiårsperioden å styrke forsknings- og utdanningssamarbeid med andre aktører for å styrke konkurranseevnen nasjonalt og internasjonalt.

Forskere og forskergrupper fra UiT deltar aktivt i forskningssamarbeid i regi av Framsenteret, og UiT-forskere er koordinatorene for flere av flaggskipene i Framsenteret. Ved å gå sammen om etableringen av felles satsingsområder og samarbeid på tvers, er Tromsø-miljøet et internasjonalt tyngdepunkt for arktisk forskning (500 arktiske forskere). UiT er også del av en strategisk konstellasjon av forskningsmiljøer i Tromsø kalt Tromsø High North Cluster, som har et særskilt fokus på næringsutvikling basert på den forskningskompetansen institusjonene har. UiT er sentral i oppbyggingen av konferansen Arctic Frontiers, som de siste fem årene har blitt den viktigste internasjonale arenaen for møte mellom forskere, politikere, journalister og næringsaktører i nord. Her spiller også det pan-arktiske forskernettverket ARCTOS en viktig rolle. UiT vil i tiårsperioden bygge videre på det etablerte samarbeidet i regionen om arktisk forskning og formidling, og også revitalisere samhandlingen mellom polarforskning, kunst og kultur.

Forskere og forskergrupper er involvert i næringsklynger og sentre som involverer næringsaktører, andre FoU-institusjoner, myndigheter og lignende. Med et økende fokus på innovasjon og relevans fra finansieringsaktørene, vil det være viktig å videreutvikle samarbeidet med ulike brukergrupper. Dette vil bidra til konkurranseevne, evne til å tilby relevant utdanning og muligheter for skape arbeidsplasser for framtidige kandidater. UiT vil legge vekt på å videreutvikle Rådet for samarbeid med arbeidslivet, og har i forlengelsen av dette opprettet et Senter for karriere og arbeidsliv som skal styrke koordineringen mellom fagmiljø, studenter og samfunns- og arbeidsliv.

INNSATSAKTØRER

Særlig viktig og kritisk for utviklingen av UiT Norges arktiske universitet de kommende årene, er **forutsigbarhet og langsiktighet** i rammene for vår virksomhet. I så måte forventes det at en langtidsplan for forskning vil være verdifull og blir sett i sammenheng med utvalget som er oppnevnt for å vurdere modellen for finansiering av høyere utdanning og forskning. UiT mener at systemet for resultatbasert omfordeling (RBO-systemet) ikke bør være rammebasert, men resultatbasert slik det ligger i navnet. Dette er vesentlig for å sikre finansiering for den økte forskningsaktiviteten i sektoren. RBO systemet har heller ikke insentiver for formidling eller kommersialisering, noe som bør vurderes. Likeledes er ikke systemet tilpasset kunsthøgskolen og belønningssystemer for kunsthøgskolen må utvikles.

UiT mener at det i en langtidsplan bør legges en **forpliktende opptrappingplan** for finansieringen av norsk forskning, og mener at målet om å investere tre prosent av

bruttonasjonalproduktet i forskning og utvikling bør opprettholdes og at ambisjonen bør være å nå målet innen 2020. Samtidig bør målet om at offentlig finansiert forskning skal utgjøre én prosent av bruttonasjonalproduktet heves til 1,2 % av BNP.

UiT mener at **grunnforskningen** bør styrkes. Det har i mange evalueringer blitt påpekt at det er for lav satsing på grunnforskning i Norge, og at grunnforskning er viktig for å muliggjøre de store fremskrittene innen de tematiske satsingene. Forskningsrådets Fri Prosjektstøtte (FriPro) er et viktig virkemiddel for å heve kvaliteten til norsk forskning. Både FriPro og prioritering av grunnforskning i de tematiske satsingene til Forskningsrådet bør derfor styrkes.

UiT har gjennom de senere år dokumentert et behov for flere nye **bygg**. Nyinvesteringer, vedlikehold og renovering av eksisterende bygningsmasse er helt nødvendig for å videreutvikle forsknings- og utdanningsvirksomheten og opprettholde et godt lærings- og arbeidsmiljø i årene som kommer. UiT er særdeles fornøyd med regjeringens løfte om medisin og helsefagbygg sommeren 2013 (MHII), og ser på dette bygget som en mulighet for å utvide utdanningene med tanke på å dekke fremtidige behov for helsearbeidere i nord. Det er nødvendig med nybygg for Institutt for lærerutdanning og pedagogikk og nybygg for Tromsø museum – Universitetsmuseet. Dette er bygningsmessige investeringer som er særlig viktige og kritiske for den videre satsingen i årene som kommer.

Fortsatt utvikling av **infrastruktur** for forskning og i utdanningstilbudet vil være avgjørende for å holde seg i kunnskapsfronten. Godt utbygd infrastruktur er en av hovedgrunnene til at norske forskningsmiljø er internasjonalt ledende innenfor for eksempel bioteknologi og havbruk. Det må legges til rette for at eksisterende og ny infrastruktur kan utvikles og utnyttes på best mulig måte, helst som samarbeid mellom flere ulike miljøer. Ny infrastruktur, som det nye isgående forskningsfartøyet F/F Kronprins Håkon, må sikres tilstrekkelige driftsressurser, og det må samtidig settes av ressurser til oppgraderinger og drift av eksisterende infrastruktur (for eksempel R/V Helmer Hansen) for å ha den kapasiteten som kreves av våre satsinger.

UiT har ambisjoner om å bygge et **islaboratorium** for uttesting av faste installasjoner, teknologi og båter under forhold med ising og ispåvirkning. Ising på skipsskrog, skipsdekk eller offshoreinstallasjoner er en utfordring for drift og sikre operasjoner i nord. Vi har allerede flere forskningsprosjekter som enten er i gang eller under utvikling. Denne type infrastruktur bør bygges opp i Norge, og det er naturlig at dette etableres ved UiT Norges arktiske universitet.

IKT har utviklet seg til å bli den viktigste infrastrukturen for sektoren i dag. Den teknologiske og samfunnsmessige utvikling med skytjenester, økt mobilitet og forventning om sømløs samhandling til enhver tid, stiller nye krav til organisering av IT i sektoren. Sektorens legitimitet forutsetter av vi er god på grønn IT og informasjonssikkerhet. UiT ønsker på denne basis å bidra til nasjonale løsninger og være en leverandør av sektorielle tjenester. Dette vil kreve at sektoren er styringsdyktig med hensyn til virksomhetsarkitektur, IT-arkitektur og har avklart ansvars-/rolledeling på IT-siden. UiT bidrar i dag aktivt i det UNINETT initierte NANSen samarbeidet. UiT ser behovet for videre satsning på eInfrastruktur utfra god erfaring med dagens satsninger og et dokumentert behov for videre utvikling. Dette innebærer for UiT en videreutvikling av tungregningsmiljøet, bidra til nasjonale lagringsløsninger og landsdelen må ha et høykapasitetsnett dimensjonert for Big Data. Vi mener sektoren må stille miljøkrav både til generell IT og tungregning for å møte samfunnets miljøkrav knyttet IT i sektoren.

For å nå opp i nasjonale og internasjonale konkurransearenaer innen forskning, er det viktig at man bygger gode konsortier og at forskerne har internasjonal erfaring. UiT mener at etablering og videreutvikling av gode nasjonale og internasjonale virkemidler for etablering og vedlikehold av nettverk er viktig. Det bør tilrettelegges for **forskermobilitet** både til og fra Norge. Forskningsrådets ordning for prosjektetableringsstøtte (PES) mot EUs forskningsprogrammer bør

både (i) styrkes økonomisk for å gjøre norske miljøer mer konkurransedyktige internasjonalt og (ii) åpne for posisjonering forut for offentliggjøringen av utlysningen.

Nye studieplasser i Finnmark vil være en viktig innsatsfaktor for å kunne heve kompetansenivået i fylket. Fusjonen mellom Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark har skapt store forventninger til ny aktivitet i Finnmark, og UiT er avhengig av tilstrekkelig finansiering over tid til å realisere målsettingene om økt kompetanse og aktivitet. I vedtak om satsinger utenom tildelt budsjetttramme for 2015 prioriteres studieplasser til å etablere masterutdanninger i sosialt arbeid og barnevern, samt studieplasser til idrett innen rammen av en idrettshøyskole, sykepleie og lærerutdanninger.

Forskningsrådets **SFF- og SFI-ordninger** er viktige virkemidler for å styrke forskningen i Norge. Parallelt, er SFU-ordningen et virkemiddel som UiT mener er viktig for å heve utdanningskvalitet og statusen til utdanningsvirksomhet. UiT mener at alle tre ordningene bør videreføres og styrkes i den kommende tiårsperioden.

Åpen tilgang til de nyeste forskningsresultatene bidrar til hurtigere og større verdiskaping. Forskningsrådet bør stille krav om at offentlig finansiert forskning skal gjøres åpent tilgjengelig.

HVORDAN BENYTTE EN REALØKNING I BEVILGNINGENE PÅ 20 %

En økning av rammen på 20 % vil gi et unikt mulighetsrom til å heve kvaliteten til norske universiteter både innen utdanning og forskning. UiT ville prioritert tiltak som bidrar til å øke forsknings- og studiekvaliteten innenfor de tre prioriterte temaområdene som er beskrevet ovenfor.

Følgende tiltak innen disse temaområdene ville da være aktuelle:

- **Innkjøp, vedlikehold og drift av infrastruktur.** For å tiltrekke seg de beste talentene til forskning og utdanning er en attraktiv infrastruktur avgjørende (eksempelvis islaboratorium, MarProsp, KOAT, EISCAT 3-D). Topp moderne forskningsinfrastruktur er innen mange fagområder helt nødvendig for å kunne være i forskningsfronten. For utdanningsvirksomheten er det ventet store endringer i hvordan undervisning gjennomføres og hvilke krav studentene vil stille til undervisningen. UiT ønsker å kunne tilby god forskningsinfrastruktur og tidsriktige digitale løsninger for studie, bibliotek og eksamen, og mener at dette vil være et viktig konkurransefortrinn nasjonalt og internasjonalt. UiT har også behov for nye bygg og ombygging av eksisterende bygg.
- **Rekruttering av ansatte i undervisnings- og forskerstillinger.** Rekruttering av yngre forskere med internasjonale nettverk og ambisjoner vil være en hovedutfordring for UiT, som for resten av akademien, de kommende ti årene. Ved å tilby topp moderne forskningsinfrastruktur og gode oppstartspakker, vil UiT lettere kunne rekruttere de beste internasjonale forskerne innenfor våre satsingsområder og våre sterkeste faggrupper, for eksempel ved en aktiv rekruttering av mottakere av ERC sine Consolidator og Starting Grants. UiT ville benyttet en økning i ramma både til å tilsette forskere i 100 %-stillinger og i bistillinger.
- **Rekruttering av studenter.** Konkurransen om studenter vil skjerpes de neste ti årene, og UiT ser behov for å styrke rekrutteringsarbeidet både nasjonalt og internasjonalt.
- **Internasjonal posisjonering.** UiT mener at det i de neste ti årene vil være enda viktigere å bygge sterke samarbeidsrelasjoner internasjonalt, og ønsker å styrke interne virkemidler som fremmer mobilitet, karriereutvikling og internasjonalt samarbeid.

HVOR VIL MAN KUTTE VED EN REALNEDGANG PÅ 20 %

Dersom UiT fikk et 20 % -kutt i sin ramme, et kutt på 520 millioner kroner i året, ville dette medføre en svært uheldig reduksjon i institusjonens evne til å besvare samfunnsoppdraget. Et såpass stort kutt ville medføre at institusjonen ville måtte legge ned utvalgte forsknings- og studietilbud, og at vitenskapelig-, administrativt- og teknisk ansatte i de tilhørende fagmiljøene måtte sies opp. Evnen til å gjennomføre sterke satsinger innen de prioriterte temaområdene ovenfor ville reduseres betydelig. UiT ville også måtte kutte i innkjøp, vedlikehold og drift av viktig infrastruktur, samt å revidere hvilke interne strategiske tiltak som institusjonen måtte kutte i eller avvikle.

Totalt sett ville et 20 % -kutt i ramma bidra til at UiT fikk redusert konkurransevne i forhold til alle parametere innen både forskning og utdanning.

Vennlig hilsen

Wendie Jacobsen *Britt Blum*
for Anne Husebekk for Lasse Lønnum
rektor universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Randi Østhus

